Foto: Peter Hoelstad

Foto: Peter Hoelstad

Människor och målningar

Inredningsmåleri i hälsingegårdar 1750-1800

Foto: Peter Hoelstad

Igor Kopytoff

1. **Föremål som kulturella objekt**: Kopytoff betonar att föremål inte bara är materiella objekt utan också bär på kulturella och sociala betydelser. De har livscykler som är kopplade till kulturella värderingar och sociala processer.
2. **Kulturens inflytande på objekts livscykler**: Föremål genomgår en "biografi" där deras mening och användning förändras beroende på sammanhanget. Till exempel kan ett föremål ha olika betydelser och funktioner beroende på vem som äger det och i vilken social kontext det befinner sig.
3. **Sociala relationer genom objekt**: Föremål spelar en central roll i hur människor interagerar med varandra och bygger sociala relationer. Genom att ge eller byta föremål, eller genom att använda dem på specifika sätt, uttrycker individer sin identitet och sociala status.
4. **Subjektivitet i värdering av föremål**: Enligt Kopytoff är objekt inte objektivt värderade; deras värde och betydelse är alltid beroende av människors uppfattningar och kulturella normer. Ett föremåls värde kan förändras över tid, beroende på sociala och historiska omständigheter.
5. **Globalisering och objektens livscykler**: Kopytoff belyser även hur föremål i en globaliserad värld kan förändra sina betydelser när de rör sig mellan olika kulturer och kontexter. Detta gör att föremål får nya biografier när de cirkulerar internationellt.

Kopytoff ansåg att genom att studera föremålens biografier kan vi förstå mer om samhällets värderingar, normer och sociala strukturer.

Henry Glassie

1. **Materiell kultur som uttryck för idéer och värderingar**: Glassie ser materiella objekt (som hantverk, byggnader, kläder etc.) som fysiska manifestationer av kulturella idéer och värderingar. Föremål är inte bara funktionella utan bär på djupa kulturella, estetiska och sociala betydelser som reflekterar samhällens normer och identiteter.
2. **Hantverk och skapande som kulturella processer**: Han lägger stor vikt vid hantverkarens roll i att skapa objekt. Hantverk ses inte bara som en teknisk aktivitet utan som en kulturell process där hantverkaren kanaliserar och förmedlar gemensamma sociala och kulturella värderingar genom sitt skapande.
3. **Kulturella biografier**: På liknande sätt som Igor Kopytoff, menar Glassie att föremål och hantverk har en biografi, där deras betydelse kan förändras över tid beroende på hur de används och uppfattas av olika människor i olika kontexter.
4. **Sociala och historiska sammanhang**: Glassie ser föremål och hantverk som bärande på historiska och sociala berättelser. Han betonar att dessa objekt är kopplade till ett samhälles historia och identitet och hjälper till att skapa och upprätthålla sociala relationer och traditioner.
5. **Felt-in-Use och Felt-in-Knowledge**: Glassie introducerar begreppen "felt-in-use" och "felt-in-knowledge" för att beskriva hur människor förhåller sig till hantverk och objekt. "Felt-in-use" refererar till de känslomässiga och fysiska upplevelser människor har när de använder ett objekt, medan "felt-in-knowledge" handlar om hur människor intellektuellt och kulturellt förstår och tolkar objektens betydelse.

Sammanfattningsvis handlar Glassies teori om att föremål och hantverk är mer än bara fysiska objekt. De är kulturella uttryck och bär på gemensamma värderingar och identiteter som formar och reflekterar samhället, dess historia och människor som skapar och använder dem.

Foto: Peter Hoelstad

Människor och målningar

Inredningsmåleri i hälsingegårdar 1750-1800

Syftet med avhandlingen är att undersöka inredningsmåleri i hälsingegårdar under 1700-talets andra hälft utifrån ett kulturhistoriskt perspektiv genom att diskutera tillkomstkontexten, det regionala samhället, vilka människor som var inblandade och hur inredningsmåleriet har brukats från tillkomsten till idag. Vad berättar målningarna om de människor som levererat, beställt och tagit emot dem, och om dessa människors tillvaro, värderingar och omvärldsbild? Målet är att fördjupa kunskapen om inredningskulturen under 1700-talets andra hälft på Hälsinglands landsbygd om hur måleriet har tagits om hand under tiden därefter.

Forskningsfrågor: Vilka var upphovspersonerna? Vilka var beställare och hur såg deras ekonomiska situation ut? Vilka är motiven? Hur förhåller sig de olika målade inredningarna till varandra? Vilka likheter och skillnader finns? Vad har målningarna haft för funktion, i samtiden och senare? Vilka var de tänkta betraktarna? Hur togs målningarna emot? Hur har de brukats fram till idag?

Foto: Peter Hoelstad

- Mickels i Nansta, Forsa socken: Vägg och takmålningar daterade 1758 från en herrstuga. Själva byggnaden revs vid sekelskiftet 1900 och herrstugan rekonstruerades 1936 på Hälsinglands museum.
- Mårtes i Edsbyn, Ovanåkers socken: Vägg- och takmålningar från något av åren 1765–1769 i en herrstuga. Herrstugsbyggningen flyttades utan att monteras ned 1921 en kort sträcka till Ovanåkers hembygdsgård.
- Wallins i Växbo, Bollnäs socken: En herrstuga med väggmålningar från 1768. Dolt i taket finns äldre målningar.
- Svensas i Norrberg, Delsbo socken: En herrstugsbyggning med fyra helt målade rum där ett är daterat 1774 och de andra samtida. Byggnaden flyttades 1952 till Delsbo forngård.
- Jens-Ors i Tjärna, Bjuråkers socken: Vägg- och takmålningar daterade 1781 i en herrstuga. Byggnaden flyttades till Bjuråkers forngård 1953–1954.
- Lassa i Säljesta, Järvsö socken: En herrstugsbyggning med tre målade rum, vars målningar är odaterade men sannolikt tillkomna i ett sammanhang på 1780-talet.
- Knubbens i Herte, Bollnäs socken: En herrstugsbyggning med fem målade rum, daterade 1786. Byggnaden flyttades till Skansen 1892 och där kallas den ”Bollnässtugan”.
- Nils-Jons i Freluga, Bollnäs socken. Väggmålningar daterade 1799 från en herrstuga. Väggmålningarna kom till Nordiska museet 1885 och själva herrstugsbyggningen revs vid samma tid eller kort därefter, men före det hade Artur Hazelius upprättat en plan över byggnaden.

Foto: Joel Bergroth

- Motiven är bibliska, allegoriska och består av framställningar av samtidens ”idoler”.
- Fler målare än som tidigare uppmärksammats var verksamma. Förmodligen jobbade de ofta i grupp.
- Inget är oförändrat. Allt har förändrats av ljus, fukt, markrörelser, slitage och genom människans vilja att ändra om och göra det modernt
- Måleriet tillkom inte inför ett specifikt bröllop utan en herrstuga ställdes iordning för framtida bröllop och fester, ofta när bonden och hustrun var mitt i livet.
- Ofta tillkom måleriet några år efter att hushållet fått ett arv. Detta tolkas som att det behövdes en större ekonomisk injektion för att stora byggnations- och inredningsprojekt skulle kunna genomföras.
- Inkomster från linet, som av tidigare forskning ofta lyfts fram som det som bekostade målade rum, användes mest till löpande utskylder och skatter. Dock gav det ändå en stabil ekonomisk grund, men för själva herrstugsinredningarna verkar arv ha spelat en betydande roll.

Varför?

Att låta uppföra en byggnad dedicerad för fest och gäster, med påkostade interiörer var en stor investering.

Bönderna befann sig i ett tillstånd av begränsade resurser och hårt arbete.

Gårdens alla byggnader hade specifika funktioner för djur och människors välmående. Med ett undantag: Herrstugsbyggningen.

Varför lägga stora resurser på att bygga och dekorera en herrstugsbyggnad?

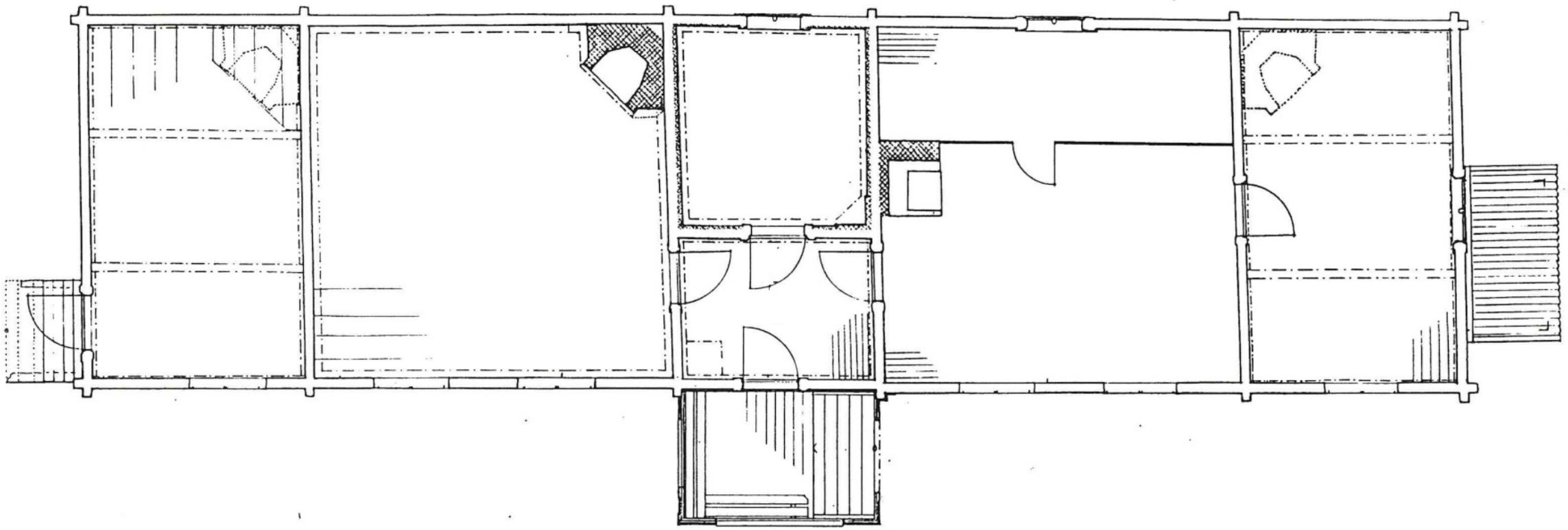

Foto: Peter Hoelstad

Foto: Peter Hoelstad

I.P.S
A.I.D.

Foto: Peter Hoelstad

Foto: Peter Hoelstad

Stuga i Frellunga, Bollnäs sn. den 28 aug 1855

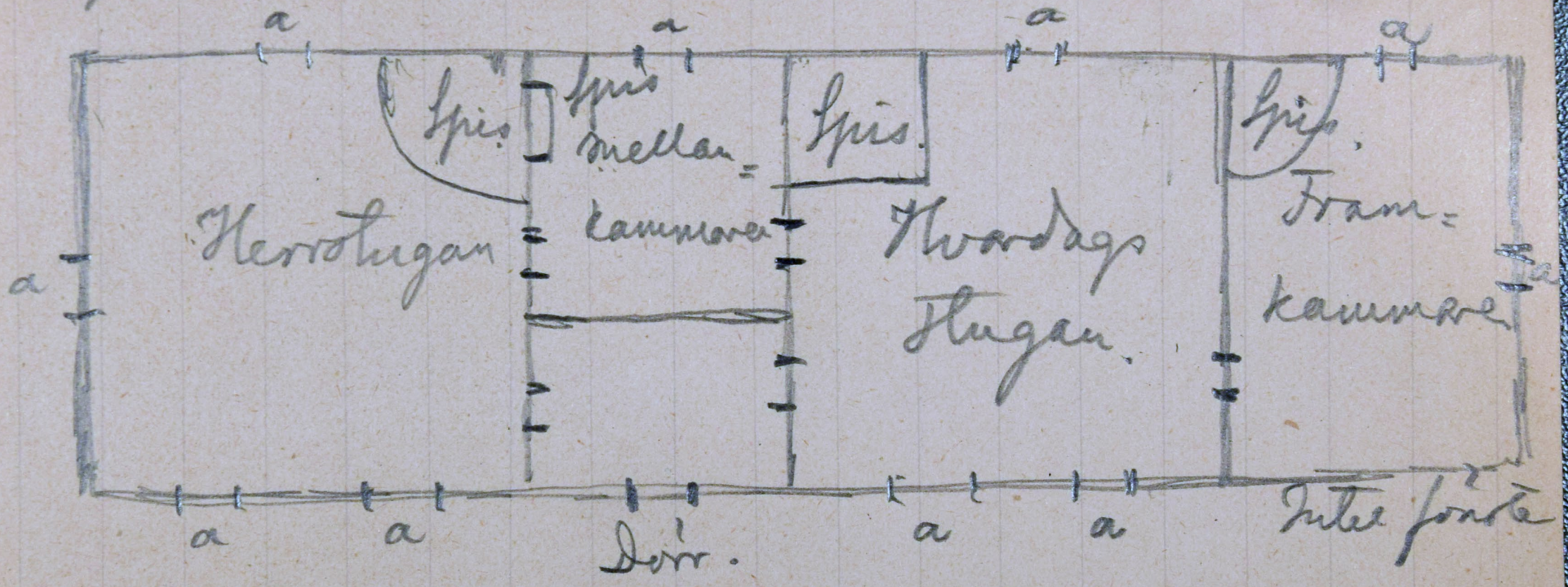

Frellunga 28 aug. 85.

Foto: Peter Hoelstad

Nur the kommo til then elfwen Tygris, sick Tobias ther en stor fisk, Ther af behöll han hiertat, gallan
och lefrena, efter engelens råd, till läkedomar. Tob: 6.

Herre, haswer tu burit honom bort, sägh mig hwart tu haswer lagt honom. Joh. 20.

Nya Testamentsens Heliga Förbund.

Η ΚΑΙΝ
ΔΙΑΘΗΚΗ
ΕΚΤΕ
ΤΟΥΟΥΚΤΣΤΕΝΙΟΥ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΑΣ
ΕΤ. ΑΧ ϟ ή.

Η ΚΑΙΝΗ
ΔΙΑΘΗΚΗ.
ΕΚ ΤΗϹ
ΤΟΥ ΟΥΕΤΣΤΕΝΙΟΥ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑϹ.
ΕΤ. ΑΧ ϟ ή.

Foto: Joel Bergroth

Foto: Joel Bergroth

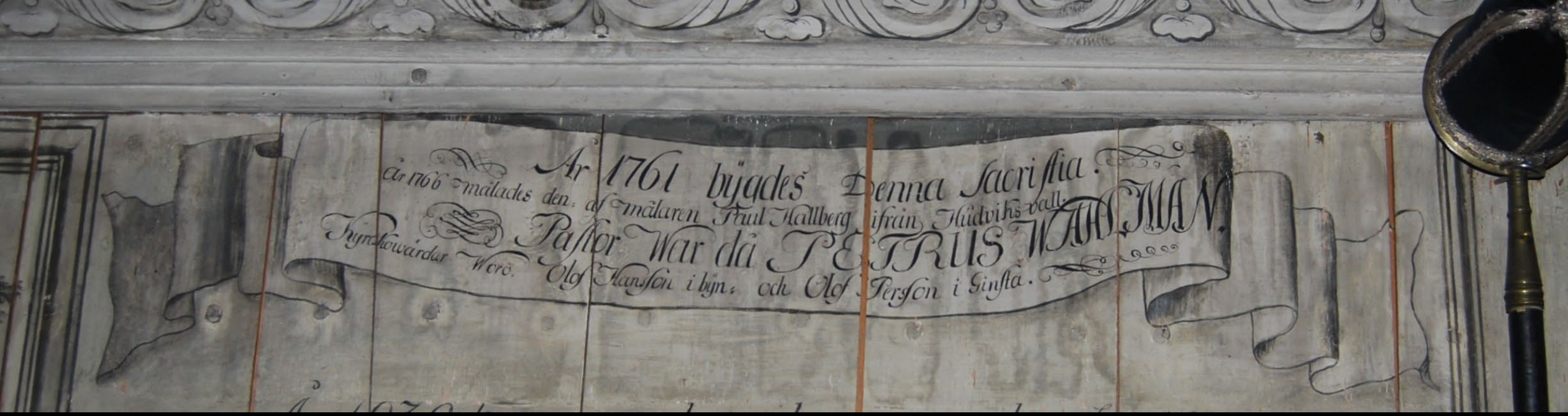

Ar 1761 bÿgdes Denna Sacristia.
Ar 1766 målades den: af målaren Paul Hallberg ifrån Hudvihs vall.
Pastor War då PETRUS WAHLMAN.
Kyrckowärdar Wörö. Olof Hansson i bÿn: och Olof Persson i Ginsta.

Olof Ericsson
Född A: 1742 d: 16 Decem

H: Catharina Jons Dotter.
Född A: 1747 d: 19 april

Christina Ols Dotter.
Född A: 1773 d: 23 januari

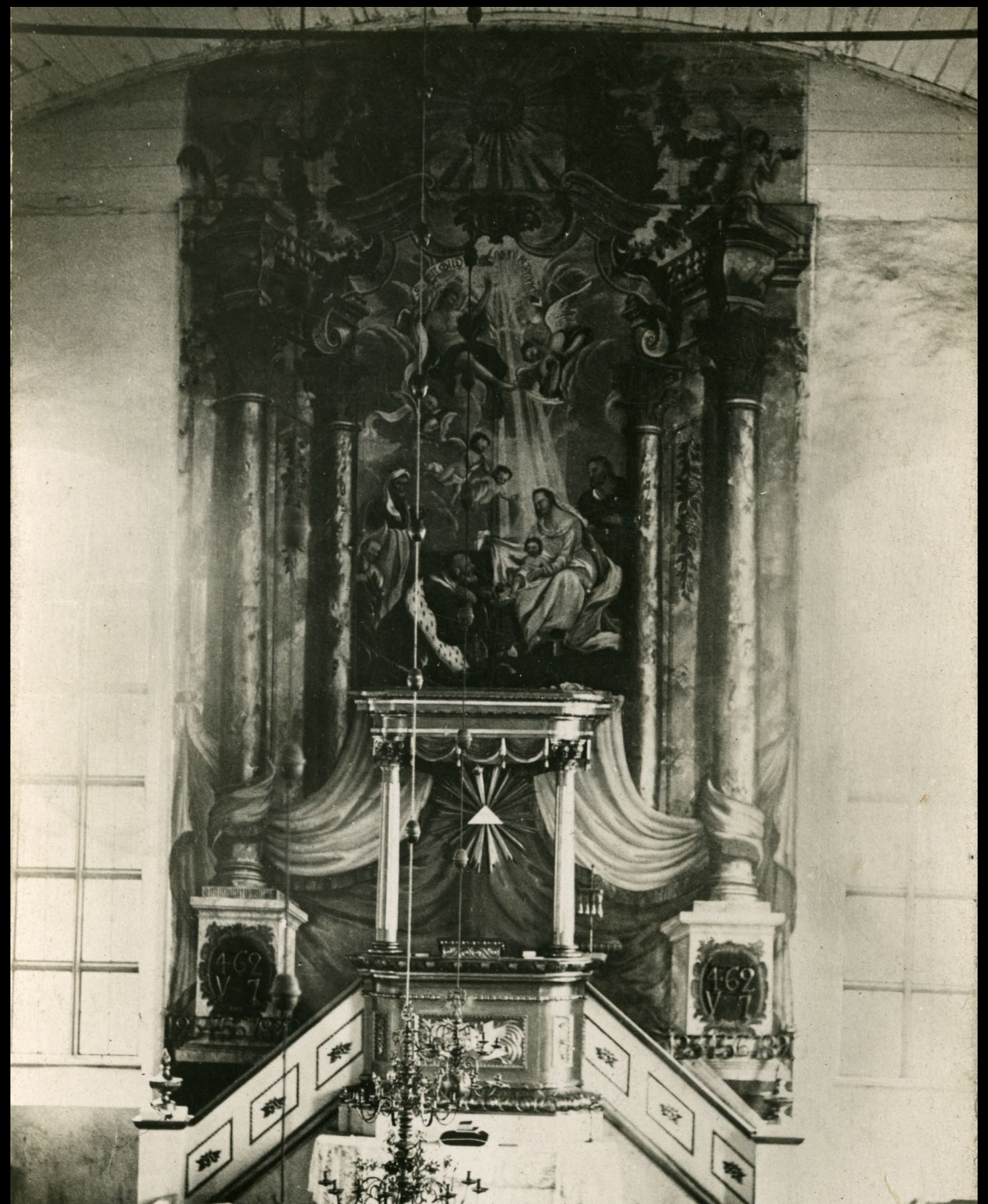
462
V 7
462
V 7

Foto: Matts Andersson

Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus

Foto: Peter Hoelstad

Foto: Joel Bergroth

Foto: Hilding Mickelsson

Foto: Hilding Mickelsson

Foto: Peter Hoelstad

Foto: Peter Hoelstad